

بِسْمِ اللّٰهِ الرَّحْمٰنِ الرَّحِیْمِ

مراقبت‌های بهداشتی درمانی در خانواده

شاخه: کاردانش

زمینه: خدمات

زیرگروه تحصیلی: کارهای هنری در خانه

رشته تحصیلی شغلی (مهارتی): مدیریت و برنامه‌ریزی خانواده

شماره شناسایی رشته تحصیلی شغلی: ۳۰۳-۱۰۱-۱۰-۳

استاندارد مهارت سالم زیستن

کد متولی: ۹۹/۴۰-۵ و ۸۲

شماره درس: ۹۵۵۱-۹۵۵۰

مراقبت‌های بهداشتی درمانی در خانواده / مؤلفان: مریم سرگلزایی مقدم ... [و دیگران] . - تهران: شرکت چاپ و نشر کتاب‌های درسی ایران، ۱۳۹۳.	۶۱۶ /۹
۳۵۴ ص. : مصور. (شاخه کاردانش؛ شماره درس ۹۵۵۱-۹۵۵۰)	۴۳۸ م/
متون درسی شاخه کاردانش، زیرگروه تحصیلی کارهای هنری در خانه، رشته مدیریت و برنامه‌ریزی خانواده، زمینه خدمات.	۱۳۹۳
برنامه‌ریزی محتوا و نظارت بر تألیف: دفتر تألیف کتاب‌های درسی فنی و حرفه‌ای و کاردانش وزارت آموزش و پرورش.	
۱. بیماری‌های واگیر - پرستاری و مراقبت. ۲. بیماران - پرستاری و مراقبت در خانه. ۳. کودکان - خدمات پزشکی. ۴. مادران - خدمات پزشکی. ۵. سالمندان - پرستاری. الف. خوشبیده، محمدمهدی. ب. قاسم‌زاده کاکرودی، فرزانه. ج. ابراهیمی توانی، معصومه. د. عظیمی، مهین سادات. ه. ایران. وزارت آموزش و پرورش. دفتر تألیف کتاب‌های درسی فنی و حرفه‌ای و کاردانش. و. عنوان.	

همکاران محترم و دانش آموزان عزیز :

پیشنهادات و نظرات خود را درباره محتوای این کتاب به نشانی
تهران - صندوق پستی شماره ۴۸۷۴/۱۵ دفتر تألیف کتاب‌های درسی
فنی و حرفه‌ای و کاردانش، ارسال فرمایند.

info@tvoccd.sch.ir

پیام‌نگار (ایمیل)

www.tvoccd.sch.ir

وب‌گاه (وب‌سایت)

این کتاب با توجه به پیشنهادات هنرآموزان شرکت‌کننده در دوره تأمین مدرس تابستان ۱۳۸۸ در
کمیسیون تخصصی رشته مهارتی مدیریت و برنامه‌ریزی خانواده شاخه کاردانش این دفتر با نظر جناب
آقای سیدمحمد سعید بنی‌هاشمیان و جناب آقای قاسم حاجی قاسمی و جناب آقای سید رحمن هاشمی
اصلاح و بازسازی گردید.

وزارت آموزش و پرورش

سازمان پژوهش و برنامه‌ریزی آموزشی

برنامه‌ریزی محتوا و نظارت بر تألیف : دفتر تألیف کتاب‌های درسی فنی و حرفه‌ای و کاردانش

نام کتاب : مراقبت‌های بهداشتی درمانی در خانواده - ۶۱۳/۲

شامل پیمانه‌های مهارتی :

۱- مبانی بیماری‌های واگیر و غیرواگیر- مؤلفان : مریم سرگلزایی مقدم، محمد مهدی خوشیده

شماره شناسایی : ۵-۹۹/۴-۹

۲- اصول مراقبت از بیمار در خانواده - مؤلف : فرزانه قاسم‌زاده کاکرودی

ویراستار علمی : سید محمدحسن مرتضوی

شماره شناسایی : ۵-۹۹/۴-۱۳

۳- مراقبت از مادر و کودک در خانه - مؤلف : معصومه ابراهیمی توانی

ویراستاران علمی : صفیه شهریاری افشار، خلیل فریور

شماره شناسایی : ۵-۹۹/۴-۱۴

۴- مراقبت از سالمندان در خانه - مؤلف : مهین سادات عظیمی

ویراستار علمی : فریبا تیموری

شماره شناسایی : ۵-۹۹/۴-۱۶

آماده‌سازی و نظارت بر چاپ و توزیع : اداره کل نظارت بر نشر و توزیع مواد آموزشی

تهران : خیابان ایرانشهرشمالی - ساختمان شماره ۴ آموزش و پرورش (شهید موسوی)

تلفن : ۹-۸۸۸۳۱۱۶۱، دورنگار : ۸۸۳۰۹۲۶۶، کدپستی : ۱۵۸۴۷۴۷۳۵۹

وب‌سایت : www.chap.sch.ir

صفحه‌آرا : طرفه سهائی

طراح جلد : طاهره حسن‌زاده

ناشر : شرکت چاپ و نشر کتاب‌های درسی ایران - تهران - کیلومتر ۱۷ جاده مخصوص کرج - خیابان ۶۱ (داروپخش)

تلفن : ۵-۴۴۹۸۵۱۶۱، دورنگار : ۴۴۹۸۵۱۶۰، صندوق پستی : ۳۷۵۱۵-۱۳۹

چاپخانه : شرکت چاپ و نشر کتاب‌های درسی ایران «سهامی خاص»

سال انتشار و نوبت چاپ : چاپ هفتم ۱۳۹۳

حق چاپ محفوظ است.

از شماست که مردان و زنان بزرگ تربیت می‌شود. شما باید تحصیل کوشش کنید که برای فضایل اخلاقی،
فضایل اعمالی مجرب شوید. شما برای آتیه مملکت ما جوانان نیرومند تربیت کنید. دامان شما یک مدرسه ای است که
در آن جوانان بزرگ تربیت بشود. شما فضایل تحصیل کنید تا کو دکان شما در دامان شما به فضیلت برسند.
امام خمینی (ره)

فهرست

مقدمه

بیمانه‌ی مهارتی اول : مبانی بیماری‌های واگیر و غیر واگیر

۷۴

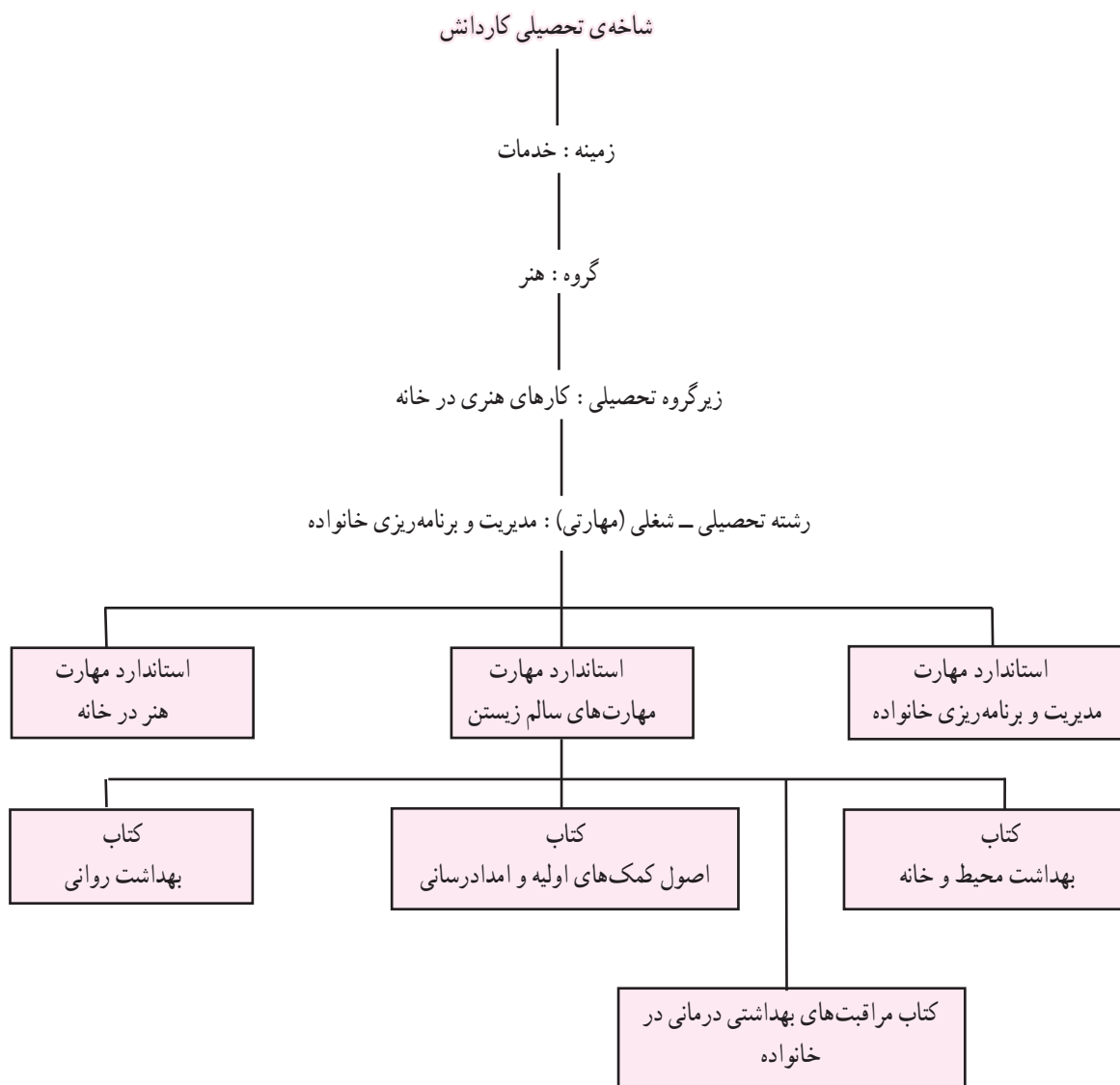
بیمانه‌ی مهارتی دوم : اصول مراقبت از بیمار در خانواده

۱۲۹

بیمانه‌ی مهارتی سوم : مراقبت از مادر و کودک در خانه

۲۶۶

بیمانه‌ی مهارتی چهارم : مراقبت از سالمندان در خانه

هدف کلی

توانایی به کارگیری اصول مراقبت‌های بهداشتی و درمانی در خانه و خانواده

مقدمه

آگاهی از اصول مراقبت‌های بهداشتی و درمانی در خانواده و به‌کارگیری درست و به‌موقع این اصول در مواقع ضروری از اهمیت خاصی برخوردار است. مراقبت از بیماران در منزل از نظر احساس امنیت عاطفی و روانی در بیمار به بهبود سریع او کمک کرده و دوران بیماری را کوتاه‌تر می‌نماید و علاوه بر آن تجربه‌ی مناسبی برای اعضای خانواده به خصوص کودکان و نوجوانان خواهد بود. در این مجموعه سعی شده است هنرجویان عزیز با بیماری‌های واگیر و غیرواگیر آشنا شوند و اصول مراقبت از مادر و کودک و سالمندان و بیماران را بیاموزند.

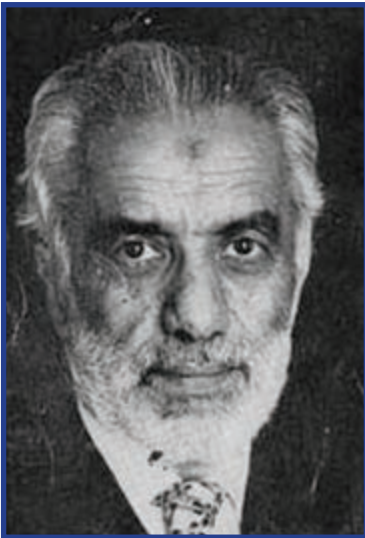

سخنی با هنرآموزان

کتاب «مراقبت‌های بهداشتی درمانی در خانواده» یکی از چهار عنوان کتاب مجموعه استاندارد مهارت‌های سالم زیستن است که شامل پیمانه‌های مهارتی مبانی بیماری‌های واگیر و غیرواگیر، اصول مراقبت از بیمار در خانواده، مراقبت از مادر و کودک در خانه و مراقبت از سالمندان در خانه می‌باشد. ساعات تئوری و عملی هر پیمانه مشخص است. به منظور اجرای مطلوب آموزش‌های این مجموعه توصیه می‌شود به نکات زیر توجه فرمایید:

- با در نظر گرفتن هدف کلی و جدول زمان‌بندی و مهارت‌های پیش‌نیاز، برنامه‌ی آموزشی خود را تنظیم کنید.
- پیش‌آزمون‌های ابتدایی هر واحد کار را بررسی کنید. این کار اطلاعات و مهارت‌های ورودی را ارزیابی و برای شروع برنامه‌ی آموزشی انگیزه و تمرکز بیشتری ایجاد می‌کند.
- هنرآموزان عزیز توجه داشته باشند ایجاد توانمندی در جهت کسب مهارت‌های موردنیاز مهم‌ترین هدف این مجموعه است لذا به اهداف رفتاری هر واحد کار بیشتر توجه شود.
- محتوای آموزشی هر واحد کار براساس روش‌های فعال یاددهی - یادگیری تدوین شده است و شامل پرسش‌های انگیزشی، فعالیت‌های عملی، مباحث نظری، جدول‌ها، نمودارها و تصاویر مرتبط با موضوع است که با توجه به هدف‌های رفتاری تدوین شده است.
- به منظور افزایش بازدهی آموزشی توصیه می‌شود، کارهای عملی فردی و گروهی را در کنار مطالعه‌ی مطالب نظری انجام دهید. این فعالیت‌های عملی بازدید، تحقیق، تمرین عملی و... هستند.
- در هر واحد کار مطالبی تحت عنوان «بیشتر بدانید» گنجانده شده است که مطالعه‌ی آن صرفاً برای کسب اطلاع بیشتر توصیه می‌شود و جزء برنامه‌ی آموزشی نیست.
- در هر واحد کار، نکته‌هایی با اهمیت بیشتر با عنوان «توجه»، «نکته» و «آیا می‌دانید» طراحی شده است که نشان‌دهنده‌ی تأکید بر اهمیت مطلب است.
- در پایان هر واحد کار، چکیده‌ی واحد کار، آزمون‌های پایانی نظری و عملی برای ارزشیابی بخش‌های نظری و عملی مطرح شده است.
- پاسخ‌نامه‌ی پیش‌آزمون و آزمون پایانی نظری هر واحد کار در بخش پیوست‌ها آمده است. توصیه می‌شود به منظور ارزیابی میزان یادگیری محتوای هر واحد کار ابتدا به پرسش‌ها پاسخ داده شود بعد به پاسخ‌نامه مراجعه کنند.
- در بخش پیوست‌ها پس از معرفی منابع مؤلف یا مؤلفان، بخش دیگری نیز با عنوان «برای مطالعه‌ی بیشتر» آمده است. در این بخش کتاب‌ها، نرم‌افزارها و پایگاه‌های اینترنتی که به یادگیری بیشتر هنجو کمک می‌کند، معرفی شده است. چنان‌چه این منابع برای هر واحد کار متفاوت باشد، در پایان آن واحد کار ذکر می‌شود.

پدر طب اطفال

دکتر محمد قریب پدر طب اطفال ایران در تهران متولد شد، تحصیلات ابتدایی و متوسطه را در همان جا به پایان رسانید و در سال ۱۹۲۷ میلادی برای فرا گرفتن دانش پزشکی راهی فرانسه شد. دکتر قریب با آن که در پاریس تحصیل می کرد و نسبت به فرانسوی ها غریبه بود، نخستین ایرانی بود که در امتحان انترنای بیمارستان پاریس پذیرفته شد و تحصیلاتش را با درجه بسیار عالی گذراند. استاد به محض پایان یافتن تحصیلاتش به ایران بازگشت چون عقیده داشت این سواد و هنر باید به مردم خودمان عرضه شود.

از خصوصیات دکتر قریب شوخ طبعی، حضور ذهن و علاقه شدید ایشان به تعلیم دانشجویان بود. دستگیری از مستمندان و دردمندان و رسیدگی به نابسامانی های زندگی بیماران از ویژگی های بارز دکتر قریب بود.

دکتر قریب نخستین پزشک ایرانی بود که به عنوان استاد پزشکی کودکان

انتخاب شد. استاد هر روز از ساعت ۲ بعدازظهر تا ۹ شب در مطب خود به معالجه بیماران می پرداخت و از بسیاری از آنان بنا به وضع و حالشان پولی دریافت نمی کرد.

یکی از کارهای ماندگار مرحوم دکتر قریب را می توان پایه گذاری مرکز انتقال خون اشاره نمود و نخستین تعویض خون را در کشور حدود ۳۵ سال پیش ایشان انجام دادند.

دکتر قریب اول بهمن ۱۳۵۳ چشم از جهان فرو بست و آرامگاه وی در شهر مقدس قم می باشد.

پیمانه‌ی مهارتی اول

مبانی بیماری‌های واگیر و غیرواگیر

هدف کلی

آشنایی با کلیات بیماری‌های واگیر و غیرواگیر شایع به منظور شناخت عوامل و علائم بیماری‌های شایع و اقدام به پیشگیری از آنها

فهرست وسایل و تجهیزات مورد نیاز:

- ترمومتر
- دستگاه سنجش فشارخون
- چارت اسنلن (۱)
- گوشی پزشکی
- ترازو

جدول زمان بندی

جمع	آموزش عملی	آموزش نظری
۳۰ ساعت	۱۰ ساعت	۲۰ ساعت

مقدمه

هدف علم پزشکی حفظ سلامت، ارتقای سلامت و بازگرداندن آن، هنگام آسیب دیدگی و کم کردن رنج و ناخوشی مردم است. همه‌ی آن‌چه درباره‌ی پزشکی و سلامت گفته شده به معنی پیشگیری است. بخش بزرگی از بیماری‌ها چه واگیر و چه غیرواگیر و حتی آسیب‌های وارده‌ی ناگهانی و ناخواسته را می‌توان پیشگیری کرد. ولی مشکلات عمده‌ی بهداشتی در کشورهای درحال توسعه، بیشتر ناشی از بدی بهداشت محیط (به‌خصوص در مناطق روستایی)، فقر، نادرست بودن وضع تغذیه و مشکلات دوران کودکی است که خوشبختانه این‌گونه بیماری‌ها را بهتر و آسان‌تر می‌توان پیشگیری کرد. برای جلوگیری از انتشار بیماری‌هایی که از آب آلوده، هوای ناپاک، مسکن نامناسب، آلودگی خاک به علت دفع غیربهداشتی فضولات، بدی تغذیه و بدی بهداشت خوراکی‌ها و محیط‌زیست ایجاد می‌شود، تک‌تک افراد جامعه باید آموزش ببینند.

این مجموعه با هدف آشنایی کلی با بیماری‌ها، آشنایی با راه‌های انتقال عمده‌ی بیماری‌ها و کسب مهارت‌های لازم در افراد برای پیشگیری از مهم‌ترین و شایع‌ترین بیماری‌ها تهیه شده است. مبارزه علیه بیماری‌های عفونی قابل پیشگیری تنها در جوامعی موفقیت‌آمیز است که با آموزش بهداشت و افزایش دانش عمومی و ترویج اولویت فرهنگ بهداشت نسبت به درمان همراه باشد.

مؤلفان

فهرست مطالب

۲۳	۲-۸- مسایل مربوط به سیستم عضلانی - اسکلتی		واحد کار اول : کلیات بیماری‌ها و اصول پیشگیری
۲۶	۲-۹- مسایل مربوط به گوش و حلق و بینی	۱	از آن‌ها
۲۷	۲-۱۰- مسایل مربوط به سیستم عصبی	۲	هدف‌های رفتاری
۲۸	۲-۱۱- مشکلات مربوط به چشم	۲	پیش‌آزمون واحد کار اول
۲۸	چکیده	۳	مقدمه
۲۹	آزمون پایانی نظری واحد کار دوم	۳	۱-۱- تعریف سلامت
۳۰	آزمون پایانی عملی واحد کار دوم	۳	۱-۲- تعریف بیماری
		۳	۱-۲-۱- بیماری‌های واگیر
	واحد کار سوم : آشنایی با بیماری‌های شایع واگیر و	۳	۱-۲-۲- بیماری‌های غیرواگیر
۳۱	اصول پیشگیری از آن‌ها	۴	۱-۳- اصطلاحات متداول در بیماری‌ها
۳۲	هدف‌های رفتاری	۶	۱-۴- واکسیناسیون
۳۲	پیش‌آزمون واحد کار سوم	۹	چکیده
۳۳	مقدمه	۱۰	آزمون پایانی نظری واحد کار اول
۳۳	۳-۱- بیماری‌های واگیر	۱۰	آزمون پایانی عملی واحد کار اول
۳۴	۳-۱-۱- بیماری‌های ویروسی		
۳۴	- آبله مرغان		واحد کار دوم : آشنایی با علایم و نشانه‌های شایع
۳۴	- سرخک	۱۱	بیماری‌ها
۳۵	- سرخجه	۱۲	هدف‌های رفتاری
۳۵	- سرماخوردگی	۱۲	پیش‌آزمون واحد کار دوم
۳۶	- آنفلوآنزا	۱۳	مقدمه
۳۶	- هیپاتیت‌های ویروسی	۱۳	۲-۱- مسایل عمومی
۳۶	- اوریون	۱۵	۲-۲- مسایل مربوط به پوست
۳۷	- ایدز	۱۵	۲-۳- مسایل قلبی - عروقی
۳۹	۳-۱-۲- بیماری‌های میکربی	۱۶	۲-۴- مسایل مربوط به دستگاه تنفس
۳۹	- مننژیت	۱۷	۲-۵- مسایل مربوط به دستگاه گوارش
۳۹	- سل	۲۰	۲-۶- مسایل مربوط به خون
۴۰	- تب مالت	۲۱	۲-۷- مسایل مربوط به کلیه

۵۲	هدف‌های رفتاری	۴۰	- تراخم
۵۲	پیش‌آزمون واحد کار چهارم	۴۱	- کزاز
۵۳	مقدمه	۴۲	- گلودرد چرکی (فارنژیت)
۵۳	۴-۱- بیماری‌های قلبی - عروقی	۴۲	- ذات‌الریه
۵۴	۴-۲- بیماری‌های ناشی از اختلال‌های غده‌ای	۴۳	۳-۱-۳- بیماری‌های انگلی و قارچی
۵۸	۴-۳- بیماری‌های ژنتیک (ارثی)	۴۳	- آلودگی به کرم کدو
۶۱	۴-۴- سرطان‌ها	۴۳	- آلودگی به کرم آسکاریس
۶۳	۴-۵- بیماری آسم	۴۴	- آلودگی به کرمک (اکسیور)
۶۴	۴-۶- بیماری‌های چشم	۴۴	- آلودگی به انگل زیار دیا
۶۵	چکیده	۴۵	- شپش
۶۶	آزمون پایانی نظری واحد کار چهارم	۴۶	- مالاریا
۶۷	آزمون پایانی عملی واحد کار چهارم	۴۶	- کچلی سر
		۴۸	چکیده
۶۸	پیوست‌ها	۴۹	آزمون پایانی نظری واحد کار سوم
۶۹	- پاسخ‌نامه‌های پیش‌آزمون‌ها	۵۰	آزمون پایانی عملی واحد کار سوم
۷۱	- پاسخ‌نامه‌های آزمون‌های پایانی نظری		
۷۲	منابع		واحد کار چهارم: آشنایی با بیماری‌های شایع
۷۳	برای مطالعه‌ی بیشتر		غیرواگیر و اصول پیشگیری
		۵۱	از آن‌ها